

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs III. Vtrum in Deo sint ideæ omnium quæ cognoscit. artic. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

quæ diuersos respectus imitabilitatis comparatione. A diuersarum creaturarum fundar, si vna & simplicissima, sit, vt in Deo non sint plures ideæ, sed vna tantum omnium creaturarum.

Secundo.

Secundo, sicut idea alio atque alio respectu rationis respicit alias atque alias creaturas, ita scientia diuina alio atque alio respectu rationis respicit aliam atque aliam creaturam: sed hoc nihil impediens, dicimus in Deo esse vnam tantum scientiam propter identitatem actus, in quo illi respectus fundantur: ergo pari ratione dicendum est in Deo esse vnam tantum ideam propter identitatem essentiae, in qua diuersi illi respectus, tamquam in proprio fundamento, reperiuntur.

Plures in Deo esse Ideas.

Communis Patrum sententia est, esse in Deo plures ideas, vt ex testimoniis Dionysij & Augustini articulo præcedente, disputatione prima & secunda patet manifestum, easque formaliter esse in Deo, imò esse ipsum Deum. Posset tamen forte aliquis contendere eos affirmasse, esse in Deo plures ideas, non simpliciter, sed ex parte rerum, quæ essentiam diuinam imitantur. Quo pacto cum in Deo sit vnica simplicissima volitio: Plalmo tamen centesimo decimo, ratione diuersorum obiectorum, quæ liberè ab eo voluta sunt, dicitur: *Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius.* Posset etiam aliquis dicere, & ferè in idem recidit, Patres affirmasse esse in Deo plures ideas, non simpliciter, sed solum quoad significatum formale, nempe quoad respectus imitabilitatis: simpliciter tamen esse vnam tantum ideam, nempe vnam simplicissimam essentiam diuinam fundantem eos omnes respectus imitabilitatis comparatione diuersarum creaturarum. Quæ admodum Deus, vnus tantum creator, vna causa, & vnus Dominus, comparatione omnium creaturarum dicitur, licet alio atque alio respectu eas omnes respiciat.

Puto tamen Dionysium, Augustinum, D. Thomam, & alios Patres longè aliud voluisse, nempe simpliciter, atque ex proprietate sermonis, in Deo plures ideas ponendas esse. Pro cuius rei intelligentia sciendum est, quamuis ad pluralitatem nominis concreti, necessaria sit pluralitas significati materialis, attamen pro natura significati formalis maiorem vel minorem pluralitatem esse exigendam in significato materiali. Vt enim aliqua dicantur plura alba, necessaria est multitudo subiectorum à se mutuo separatorum. Etenim in Socrate substantia, & quantitas non dicuntur plura alba, sed vnum album, cum inter se disiuncta non sint. At verò, vt aliqua dicantur plura genera, non est necessaria tanta diuersitas in fundamentis. Concedimus namque in Socrate esse plura genera, substantiamque esse vnum genus, corpus verò, quod includit substantiam, esse aliud, viuens aliud, & ita de cæteris, quæ in recta serie predicamentali disponuntur, & in eo essentialiter includuntur. Quia ergo respectus imitabilitatis, quo essentia diuina respicit naturam humanam, fundatur in essentia diuina, vt præcisè continet eminenter naturam humanam, & respectus imitabilitatis, quo ad naturam equinam refertur, fundatur in essentia diuina, vt præcisè continet eminenter naturam equinam, quo pacto distincta est ratio à seipsa, vt continet naturam humanam, atque ita de cæteris naturis, sit, vt distinctio illa rationis, ac pluralitas ex parte fundamentorum sufficiens sit, vt simpliciter, & in rigore concedamus in Deo esse plures ideas: quemadmodum in Deo concedimus esse plura attributa, cum tamen inter illa solum sit distinctio rationis. Hanc rationem defendendi pluralitatem

idearum in Deo innuit Capreolus in 1. dist. 36. q. 1. r.

Ad primum ergo argumentum in oppositum, concessa maiori & minori, neganda est consequentia. Licet enim essentia diuina sit vna & simplicissima, ipsa tamen, vt virtute & eminenter continet perfectionem naturæ humanæ, vt verò continet perfectionem naturæ equinæ, est aliud fundamentum imitabilitatis comparatione naturæ humanæ, atque adeo vna idea naturæ humanæ, vt verò continet perfectionem naturæ equinæ, est aliud fundamentum imitabilitatis comparatione naturæ equinæ, non quidem ex natura rei, sed ratione tantum distinctum à præcedente, ac proinde est alia idea naturæ equinæ. Quare simplicitas summa essentiae diuinæ admittit pluralitatem secundum rationem fundamentorum diuersorum respectuum imitabilitatis ad plures creaturas, quantum, pro ratione talium respectuum, est satis, atque adeo pluralitatem idearum non excludit.

Ad secundum argumentum neganda est consequentia, ratio est, quoniam scientia est nomen abstractum significans ipsum actum sciendi: cum autem hic sit vnus tantum in Deo, sit, vt in Deo vnica tantum sit scientia respiciens plures creaturas. Idea verò est nomen concretum significans de formali respectu imitabilitatis: quare cum in Deo sint plures respectus, & plura fundamenta inter se ratione distincta, quantum, pro ratione ipsorum respectuum, est satis, sit, vt in Deo simpliciter & absolute plures ideæ constituendæ sint.

Quo loco animaduerte, cum idea, etiam vt de arte diuina dicitur, sit nomen connotatiuum, & in arte diuina non minus esse possit distinctio rationis, si ad ea, quæ illam imitari & participare possunt, referatur, quam in essentia diuina, consequens esse, vt licet in Deo sit vna tantum ars ac scientia, illa tamen, non minus quam essentia, habere possit rationem plurium idearum comparatione diuersarum creaturarum: quò fit, vt in vtraque acceptio ideæ articulo præcedente explicata, concedenda sit in Deo pluralitas idearum.

ARTICVLVS III.

Vtrum in Deo sint ideæ omnium quæ cognoscit.

D V o explicanda sunt hoc loco. Vnum, quarum rerum ideæ in Deo sint. Alterum, quibus rebus in eo distinctæ ideæ respondeant.

Sit ergo prima conclusio. Si sit sermo de idea pro exemplari, quo Deus actu vtiatur ad agendum, in Deo solum est idea eorum, quæ sunt, fuerunt, & erunt: non verò eorum, quæ esse poterunt, nunquam tamen erunt. Probatur conclusio, quoniam solis exemplaribus priorum rerum, non verò posteriorum, vtiatur Deus in rerum affectione.

Secunda conclusio. Si sit sermo de idea pro exemplari, quo Deus vti potest ad agendum, in Deo sunt ideæ omnium rerum quæ quacunque ratione esse possunt. Probatur, quoniam in Deo sunt exemplaria omnium illarum rerum, cerniturque Deus se posse vti vnoquoque eorum ad producendam eam rem, cuius habet exemplar.

Cognitio verò vtriusque exemplaris, tam scilicet eius, quod creatura imitatur, quando ad imitacionem illius producitur, quam eius quod creatura poterat imitari, nunquam tamen imitabitur, quia nunquam produceretur, pertinet ad rationem practicam: quandoquidem vtraque est cognitio de modo operandi, tamen Deus per determinationem liberam

Ad primum argumentum.

Ad secundum.

Prima conclusio. Ideæ pro exemplari, quarum rerum sunt.

Secunda conclusio.

Ideæ cognitio curat practica.

liberam suae voluntatis vtriusque ad operandum, alia vero minime, qua tamen vti potest: at verò cognitio iudicatur practica, aut speculativa ex se, quia praescribit, aut non praescribit modum operandi: non verò ex parte scientis, quod ea in sua operatione vtriusque, vel non vtriusque. Haec quod ad primum atinet eorum quae propolita sunt.

Tertia conclusio
Quod verò ad secundum spectat, sit tertia conclusio, Singularum individuarum substantiarum sunt in Deo distinctae ideae: naturarum verò vniuersalium, quae in eis essentialiter includuntur, non sunt aliae ideae ab ideis ipsarum rerum singularium. Probatur, quoniam individua substantiae cadunt sub diuinam providentiam, & per se intenduntur à Deo, distinctaeque productionibus sunt: ergo habent distinctas ideae, quibus producuntur, & quas imitentur. Naturae verò communes in eis incluse, quoniam non aliter produci possunt, quam ad illarum productionem, nec alia productione, distincta idea opus non habent.

Quarta conclusio
Quarta conclusio. Eorum accidentium quae, tum inter se, tum etiam à substantiis reipsa distinguuntur, sunt in Deo distinctae ideae. Probatur, quoniam vniuersum quodque suo modo imitatur diuinam essentiam, producitque distincta productione à productione ceterorum accidentium, & substantiarum.

Quinta conclusio
Quinta conclusio. Materia prima datur in Deo propria idea. Probatur, tum quia producit à Deo partiali productione, cum qua est idem reipsa materia producta: tum etiam quia diuina potentia produci potest sine forma substantiali. Vt tamen ex materia & forma fit vnum per se: ita in Deo idea materiae efficit vnam totam ideam cum idea cuiusque formae substantialis, per quam informatur.

Sexta conclusio
Sexta conclusio. Mali, & aliorum entium rationis, non est idea propria. Probatur, quoniam neque cognoscuntur per se, neque produciuntur, sed resultat ex fundamentis, aut ex positione fundamenti, & destructione, aut non positione actus oppositi, vt cecitas & aliae priuationes, & per haec ipsa cognoscuntur.

A furatum ad mensuram. Ex eo namque, quòd res est, aut non est, vt intellectu concipitur, huiusmodi intellectus est verus aut falsus: & non è contrario, quia intellectus hoc vel illo modo concipitur, res est, aut non est, aut vera est, vel falsa. Quare veritas huiusmodi intellectus pendet tamquam à mensura esse, aut non esse rei, quae concipitur. Intellectus verò practicus, quia est causa rerum, mensura est rerum quae per eum fiunt: si enim domus, aut quouis aliud artefactum, iuxta regulas artis effectum est, vera domus dicitur, & quantum à regulis artis aberrat, tantum ei deest de veritate ac perfectione domus. Prima autem, secunda, quaest. sexagesima quarta ostendimus, quamuis intellectus practicus comparatione agibilibus, aut factibilibus, si secundum proprias existentias spectentur, quo pacto effectus sunt illius, sit eorum mensura & regula, comparatione tamen eorundem, si secundum suas naturas, siue secundum se considerentur, verè dici mensuratum quoad regulas ipsas artis & prudentiae. Etenim quia domus suapte natura postulat, vt hoc vel illo modo fiat, vt habitationi sit accommodata, ars dicitur hoc vel illo modo esse faciendam, & non è contrario. Quare veritas preceptorum artis & prudentiae nostrae, mensuratur à naturis rerum, de

B quibus praecipere solent. Quòd fit, vt axioma illud Aristotelis in praedicamentis, ex eo, quòd res est aut non est, propositio est vera vel falsa, non solum sit verum de iudiciis intellectus speculatiui, sed etiam de iudiciis intellectus practici, comparatis tamen cum naturis rerum, de quibus praecipunt secundum se spectatis, non verò cum iisdem rebus positis iam in rerum natura: quo pacto sunt effectus artis & prudentiae.

C Hinc facile erit intelligere, Veritatem, non in quacumque conformitate inter intellectum & rem intellectam esse positam, sed in conformitate vnius illorum duorum, quod ad alterum se habuerit, vt mensuratum ad mensuram. Quia ergo intellectus speculatiuus comparatur cum rebus intellectis (si ad obiectum primarium pertineant) vt mensuratum ad mensuram, idemque cernitur in intellectu practico, si cum naturis rerum, in quibus versatur secundum se spectatis cõferatur, fit, vt cõformitas vtriusque intellectus ad res eo modo spectatas, non verò è contrario, conformitas earundem rerum ad verumque intellectum, cuius ita sunt mensura, sit dicenda veritas. Quando ergo res, per eiusmodi iudicia intellectus speculatiui & practici significata, vera dicuntur, id non est intelligendum, quòd verae sint formaliter, sed quòd mensura & quasi exemplaris causa sint veritatis quae formaliter in iudiciis intellectus consistit. Quare non vniuocè, sed analogicè dicuntur verae cum iudiciis mentis. Vt enim sanum analogicè dicitur de animali, quòd simpliciter & formaliter est sanum, dicitur & de potione, quia causa est sanitatis, & de lotio, quia sanantem significat: ita etiam verum analogicè, dicitur de iudiciis illius mentis, quae principaliter & formaliter sunt vera, & de rebus ipsis, quatenus mensura, atque exemplaris causa sunt veritatis eorum, & de enunciationibus vocalibus & scriptis, quibus iudicia illa significantur tamquam de signis eorum. Quòd fit, vt verum minus proprie dicatur de rebus, vocibus, & scriptis: non secus ac sanum de potione ac lotio dicitur.

D Quia verò artefacta comparantur cum mente artificis tamquam mensurata cum sua mensura, cõformitas earum cum arte, qua sunt facta, est veritas eorum formaliter in eis existentis: è contrario verò, conformitas artis cum eisdem non est veritas: neque

E **F**

F Quia verò artefacta comparantur cum mente artificis tamquam mensurata cum sua mensura, cõformitas earum cum arte, qua sunt facta, est veritas eorum formaliter in eis existentis: è contrario verò, conformitas artis cum eisdem non est veritas: neque

Intellectus practicus est mensura artefactorum.

Quaeratio ne etiam sit mensuratus.

Veritas est conformitas mensurati ad mensuram.

Veritas artefactorum qualis.

QUESTIO XVI. De Veritate. DISPUTATIO I. Quid sit veritas, & de variis illius acceptionibus.

QUONIAM cum tractatione de scientia, & cognitione Dei coniuncta est consideratio de veritate, D. Thomas hac quaestione disputat de Veritate, & sequenti de falsitate. Conabor autem rem hanc paucis absolvere. Vt verò à primo eorum, quae proposita sunt, ordiamur, sciendum est: Veritatem ex communi Philosophorum & Theologorum ferè omnium sententia, non nisi intellectu, aut comparatione ad intellectum reperiri. Vt verò D. Thomas I. contra gentes capit. 59. ac alibi cum plerisque aliis tradit, posita est in conformitate inter intellectum intelligentem, & rem intellectam.

Vtrum autem in sola conformitate vnius cum altero, mox dicemus. Prius ergo explicandum est, in vtrius eorum conformitate sit posita. Pro cuius rei intelligentia notandum est, intellectum interdum comparari cum ea re, quam intelligit, tamquam mensuratum cum mensura: interdum verò è contra tamquam mensuram cum mensurato. Etenim intellectus speculatiuus se habet ad rem intellectam (si obiectum sit primarium) tamquam men-

Molina in D. Thom.